

สอนและอบรมนักเรียน สอนประชาชน และให้บริการชุมชน (ทิพาพร
วรรณประภา, 2525 : 38) ให้แก่ครูอย่างเข้มข้น

7. พื้นที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน
ทรัพยากรที่ขาดแคลนที่น่าจะมีผลต่อการทำกิจกรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ก็คือ
ที่ดินและแหล่งน้ำซึ่งโรงเรียนมักประสบปัญหาคือ ที่ดินของโรงเรียนไม่มีความ
เหมาะสมที่จะให้นักเรียนฝึกหัดการเพาะปลูกอันเนื่องมาจากดินเป็นดินทรายจัด
ดินเค็ม ดินเปรี้ยว มีน้ำท่วมขังหรือเป็นดินปนลูกรัง การปรับสภาพพื้นดินดังกล่าว
ต้องมีเงินทุน หรือใช้แรงงานมาก ซึ่งโรงเรียนไม่อาจทำได้เนื่องจากไม่มีเงิน
ส่วนแรงงานของครูกับนักเรียนที่ใช้ได้น้อยมาก สำหรับแหล่งน้ำก็มักจะขาดแคลน
บางโรงเรียนนักเรียนจะขาดน้ำดื่มน้ำใช้ในช่วงปลายปีการศึกษา หากจะพิจารณา
ถึงที่มาของที่ตั้งโรงเรียนประถมศึกษาแล้ว จะพบว่าส่วนหนึ่งจะได้มาจากการ
บริจาคที่ดินของประชาชนซึ่งมักจะ เป็นที่ดินที่ใช้ประโยชน์ได้น้อยและขาดความ
สมบูรณ์ การจัดกิจกรรมเพื่อฝึกอาชีพให้นักเรียนหรือให้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนจึงมี
ความเป็นไปได้ค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ผู้มีหน้าที่จัดทำหลักสูตรกลุ่ม
การงานและพื้นฐานอาชีพควรพิจารณาถึงปัญหานี้ด้วยและควรมีทางเลือกจาก
งานประเภทเกษตรกรรมเป็นงานหัตถกรรมที่สอดคล้องกับท้องถิ่น และในการ
ประเมินผลคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษานั้น ในกลุ่ม
ประสบการณ์กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ไม่ควรประเมินจากกิจกรรมเดียวกัน
ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่เช่นนั้นแล้ว นักเรียนก็เสียเวลาเปล่ากับการเรียนงาน
ด้านการเกษตรแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้อยู่เช่นนี้ตลอดไป

8. ขาดการประสานงานของหน่วยราชการในการทำกิจกรรม
จากนโยบายการพัฒนาประเทศที่ให้เป็นการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ
โดยเฉพาะ 4 กระทรวงหลัก อันมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษา-
ธิการ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงมหาดไทยนั้น เนื่องจากว่าทุกกระทรวง

ต่างก็มีความตั้งใจที่จะพัฒนาชนบท จึงมีแผนและโครงการต่าง ๆ ออกมามากโดยผู้เกี่ยวข้องสามารถประชุมวางแผนร่วมกันได้ในระดับหนึ่ง แต่จุดที่เป็นปัญหาตามความคิดเห็นของครูคือ ปัญหาการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะหลาย ๆ โครงการจะลงสู่โรงเรียนประถมศึกษาในลักษณะคล้ายคลึงกัน ทำให้ครูมีความสับสนในการประสานงานการปฏิบัติงานและการรายงาน ดังที่ บุญเลิศ โรจนลักษณ์ (2529 : 97) กล่าวถึงปัญหาการพัฒนาชุมชนประการหนึ่งว่า คือการที่หน่วยงานราชการต่าง ๆ พยายามไปพัฒนาชนบทโดยตรงโดยไม่ผ่านหน่วยงานหลักคือจังหวัด อำเภอ โดยอ้างว่าเป็นงานเทคนิค ทำให้เกิดปัญหามากมายหลายประการ เช่น สิ้นเปลืองงบประมาณโดยไม่จำเป็น งานซ้ำซ้อนกัน การปฏิบัติงานไม่มีมาตรฐานเดียวกัน เกิดการขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน ประชาชนเกิดสับสนในเรื่องบริการของรัฐ ซึ่งต่างมาตรฐานกัน ประชาชนได้รับประโยชน์เพียงบางกลุ่ม ทำให้เกิดการขัดแย้งและแตกความสามัคคีกัน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า น่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดงานของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน อย่าให้เกิดความซ้ำซ้อน และประการสำคัญควรใช้วิธีการประสานงานโดยใช้ตัวบุคคลควบคู่กับการใช้เอกสารราชการในบางพื้นที่ด้วย ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงและรับทราบปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

9. งบประมาณที่ใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนยังไม่เพียงพอ ในปัญหาข้อนี้เป็นไปในลักษณะขาดงบประมาณที่จะใช้สนับสนุนการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาชุมชนไม่เหมาะสมกับกิจกรรมและฤดูกาล จุดมุ่งหมายของการจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ทุกประเด็นที่กล่าวถึงนี้เป็นปัญหาปานกลางถึงระดับมาก ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศราพร จันทร์พราว (2526 : 102) ซึ่งได้ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้บริหารการศึกษาและผู้นำชุมชนเกี่ยวกับบทบาทและการปฏิบัติจริงของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท พบว่า

สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของครู ผู้บริหาร การศึกษาและผู้นำชุมชนคือ การขาดแคลนด้านเงินงบประมาณที่สนับสนุนโครงการ และขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการสอนวิชาอาชีพ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ โชติ บุญทน (2531 : 107) ที่พบว่าผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา มีความเห็นว่า ปัญหาด้านงบประมาณที่ใช้ในการจัดบริการการศึกษานอกระบบ โรงเรียน คือ งบประมาณไม่เพียงพอ ได้รับงบประมาณไม่ต่อเนื่อง ขาดการวางแผนที่ดีในการใช้จ่ายงบประมาณ ส่วนการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. ก็มีผู้วิจัยพบว่า ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานของครู คือปัญหาด้านงบประมาณที่ได้รับจากโครงการไม่เพียงพอกับความต้องการ ทั้งนี้เพราะ โรงเรียนในโครงการ กศ.พช. จะได้รับงบประมาณเฉพาะปีแรกที่ดำเนินการ แต่การดำเนินโครงการต้องกระทำต่อเนื่อง (บุญเหลือ บุญพามาลา, 2531 : 138) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุรางค์ ชูสิงห์ (2529 : 94) ซึ่งได้ศึกษาทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้นำท้องถิ่นต่อบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาในการพัฒนาชนบทตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นว่าปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการ กศ.พช. ที่สำคัญในระดับมาก คือ ด้านงบประมาณที่ใช้สนับสนุนโครงการไม่เพียงพอและได้รับไม่ต่อเนื่องจากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดบทบาทให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนชุมชนนั้น หากได้ศึกษาบทบาทของโรงเรียนจะพบว่า นอกจากจัดการเรียนการสอนแล้วยังต้องบริการชุมชนด้วย (ทวี ทิมขำ, 2530 : 207-208) การให้บริการแก่ชุมชนดังกล่าว โรงเรียนต้องมีความพร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์และบุคลากร แต่ตามสภาพความเป็นจริงแล้ว โรงเรียนประถมศึกษามักจะ ไม่มีความพร้อมเพียงพอ และ ไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณเป็นพิเศษ หรือมีงบประมาณก็จะ ได้รับเฉพาะช่วงแรก ดังเช่น

การดำเนินโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเขตชนบท (กศ.พช.) สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถดำเนินการโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องได้ และต้องยุติโครงการไปในที่สุด ส่วนปัญหาการจัดสรรงบประมาณไม่เหมาะสมกับกิจกรรม/ฤดูกาลนั้น สภาพปัญหาอาจเนื่องมาจากความล่าช้าในการจัดสรรงบประมาณให้ถึงโรงเรียน ซึ่งเป็นไปได้ว่า กว่าจะได้รับงบประมาณมาดำเนินงาน ช่วงจังหวะเวลาของการทำงานก็ผ่านไปแล้ว เมื่อได้รับงบประมาณก็ต้องดำเนินการทั้ง ๆ ที่ล่าช้า ผลงานจึงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ในส่วนของการจัดงบประมาณให้ไม่ตรงกับความต้องการของชุมชนนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริณา กระจาสทอง (2530 : 125) ซึ่งได้ศึกษาการรับรู้บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทยากจน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครูในด้านงบประมาณคือ การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาชุมชนไม่เหมาะสม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัญหาในจุดนี้น่าจะมีสาเหตุประการหนึ่งมาจากการขาดการสำรวจข้อมูลความต้องการของชุมชนและความพร้อมของโรงเรียน ซึ่งเมื่อไม่มีการสำรวจข้อมูลก็เป็นการยากที่จะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและไม่เหมาะสมที่จะดำเนินการ ซึ่งแต่ละงานน่าจะใช้งบประมาณแตกต่างกัน

3.2 การอภิปรายข้อเสนอแนะ จากข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาตามความคิดเห็นของครู นำมาอภิปราย ได้ดังนี้

การแก้ปัญหาด้านประชาชน ได้พบข้อเสนอแนะว่า ควรมีการอบรมสัมมนาผู้นำท้องถิ่นและประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความจำเป็นในการร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะผู้นำท้องถิ่นและประชาชนเป็นผู้ที่รู้ปัญหาของท้องถิ่นดีกว่าผู้อื่น ปัญหาของพื้นที่ควรเป็นการแก้ไขจากเจ้าของพื้นที่เอง การให้ความรู้โดยการอบรมสัมมนาน่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน ดังที่ นิรุติ ไชยกุล (2519 : 15) กล่าวว่าวิธีการจัดให้มีการประชุมหรือฝึกอบรมผู้นำประชาชนจะ

เป็นการฝึกให้เกิดความคิดริเริ่ม รู้จักแสดงความคิดเห็น มองเห็นปัญหาและการ
 แก้ไขปัญหา และการฝึกอบรมจะเป็นการแนะแนวทางให้ประชาชน ยอมรับความรู้
 และวิธีการใหม่ ๆ อันทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน พร้อมกันนี้ครูได้
 เสนอว่าควร ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในการประสานงาน
 กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อความสะดวกในการขอความร่วมมือ ซึ่งอาจเป็นเพราะ
 ว่า ครูมองเห็นความจำเป็นที่ต้องให้ประชาชนรู้จักติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้า
 มาร่วมพัฒนาชุมชน อันจะทำให้เกิดความคล่องตัวในการร่วมงานและได้รับข่าวสาร
 ถูกต้องมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มนูญ สอนเกิด (2533 : 216)
 ที่พบว่าประชาชนที่เคยติดต่อกับข่าวสารกับเจ้าหน้าที่ราชการ มีส่วนร่วมในการพัฒนา
 โดยส่วนรวมและ ในทุกชั้นของการพัฒนาอยู่ในระดับมาก และประชาชนที่ไม่เคย
 ติดต่อกับข่าวสารกับเจ้าหน้าที่ราชการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยส่วนรวมและในทุก
 ชั้นของการพัฒนาอยู่ระดับปานกลาง นอกจากนี้ ครูมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการ
 ประชาสัมพันธ์หรือชี้แจงให้ประชาชนรับรู้สภาพปัญหาที่แท้จริงของชุมชนให้ประชาชน
 มีส่วนร่วมในการเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาและรับรู้โครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นใน
 ชุมชนเป็นอย่างดี ข้อเสนอนี้อาจเนื่องมาจากว่า ครูมีความคิดเห็นว่าประชาชนยัง
 ไม่สนใจการพัฒนาชุมชนเท่าที่ควร ประกอบกับไม่รู้ปัญหาจริง ๆ ของชุมชน การ
 ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความเข้าใจจึงมีความจำเป็นมาก ซึ่งสอดคล้องกับ
 งานวิจัยของ มนูญ สอนเกิด (2533 : 214) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมี
 ส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนในหมู่บ้านชนะ เลิศการประกวดหมู่บ้านพัฒนา
 เขต 7 มีปัจจัยที่สำคัญหลายประการ เช่น ปัจจัยด้านความสนใจในการพัฒนา
 โดยที่ประชาชนที่สนใจการพัฒนา มีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยส่วนรวมและในทุกชั้น
 ของการพัฒนาอยู่ระดับมาก และประชาชนที่ไม่สนใจในการพัฒนามีส่วนร่วมในการ
 พัฒนาโดยส่วนรวมและในทุกชั้นตอนของการพัฒนาอยู่ในระดับน้อย ซึ่งอาจเนื่องมา

จากความสนใจในการพัฒนาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาโดยตรง เพราะเมื่อประชาชนมีความสนใจแล้วก็ย่อมมีความมุ่งมั่น และเต็มใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เมื่อมีโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2526 : 25-27) ที่กล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วยเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ ประชาชนต้องมีความเต็มใจ มีอิสระและมีความสามารถ แต่หากประชาชนไม่สนใจในการพัฒนาก็อาจจะขาดความมุ่งมั่น และขาดความตั้งใจในการพัฒนาแม้มีโอกาสก็ตาม จึงทำให้ประชาชนที่ไม่สนใจในการพัฒนาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับน้อย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ บัณฑิต วุฒิมณี (2526 : 20) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น ซึ่งตรงกับที่ พันธ์ บุญรัตพันธ์ (2517 : 145) ได้เสนอแนวคิดว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขึ้นโดยตลอดตั้งแต่มีการวางแผน/โครงการ การเสาะสละกำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น และผลการวิจัยของ แนว โสทธิพันธ์ (2534 : 91-94) ก็พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมด้านติดตามผลและประเมินผลอยู่ในระดับต่ำ และได้เสนอความเห็นที่ว่าผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าประชาชนไม่ได้รับการปลุกฝังให้รู้จักคิดอย่างจริงจัง ทำให้การกำหนดโครงการพัฒนาต่าง ๆ เป็นความคิดและสั่งการมาจากหน่วยเหนือ หรือไม่ก็เป็นความคิดและความต้องการของเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งสิ้น หากได้เกิดมาจากการร่วมคิดของประชาชนเจ้าของพื้นที่ไม่ แม้แต่บางครั้งอ้างว่าเป็นความคิดของสภาตำบล ซึ่งประกอบด้วยประชาชนในท้องถิ่น แต่ความเป็นจริงแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้มีอิทธิพลในการ

ชื่นำความคิดนั้นอยู่เบื้องหลังตลอดเวลา เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีความเชื่ออยู่
 ว่าความคิดของประชาชนใช้ไม่ได้ ไม่ถูกต้อง ไม่รอบคอบ ผลที่สุดประชาชนก็ได้
 ร่วมใช้ความคิดร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติตามโครงการไม่เต็มความสามารถ
 ส่วนในด้านการร่วมติดตามผลและประเมินผล ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมต่ำสุดนั้น อาจ
 เป็นเพราะประชาชนมองไม่เห็นประโยชน์ตอบแทน บางครั้งถูกกีดกันจากเจ้าหน้าที่
 ของรัฐอันเนื่องมาจากผลประโยชน์อันมิชอบ จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า
 ความคิดเห็นของครูที่จะให้มีการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและการมี
 ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เป็นข้อเสนอที่ควรพิจารณา ในด้านการ
 ช่วยเหลือการประกอบอาชีพของประชาชน ครูเสนอแนะว่า ควรฝึกอบรมความรู้
 ด้านอาชีพให้แก่ประชาชนวัยทำงานโดยจัดให้ฟรี ในประเด็นนี้ครูอาจมองเห็นว่า
 ประชาชนบางส่วนมีความยากจน ทำให้ไม่อาจหาโอกาสแสวงหาความรู้ได้
 ประกอบกับในปัจจุบัน มีอาชีพที่ประชาชนสามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาทำให้
 เกิดประโยชน์ได้ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องควรเสาะแสวงหาในเรื่องนี้และหา
 งบประมาณมาสนับสนุนจัดสอนฟรี อันจะเป็นกำลังใจที่สำคัญและให้โอกาสแก่
 ประชาชนผู้สนใจ นอกจากนี้ ครูเสนอว่าควรส่งเสริมอาชีพที่มีอยู่แล้ว ในชุมชน
 ให้สามารถทำรายได้อย่างมั่นคงและส่งเสริมให้มีอาชีพรอง เมื่อมีเวลาว่างจาก
 งานประจำ ข้อเสนออื่น อาจเนื่องมาจากว่าครูมองเห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่
 ประกอบอาชีพการเกษตรและทำงานเป็นฤดูกาล อาชีพดังกล่าว ประชาชนบาง
 ส่วนก็ทำไปโดยใช้ประสบการณ์เดิม ไม่ได้พัฒนาให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น ทำให้มีรายได้
 คงเดิมไม่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน การทำเกษตรกรรมบางอย่างทำ
 เป็นฤดูกาล มีช่วงว่างงาน เกษตรกรส่วนหนึ่งไม่ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 ซึ่งสาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากการขาดการชี้แนะแนวทางให้เกษตรกรเกิดความคิด
 ดังเช่นผลการวิจัยของ ธวัช ทันโตภาส (2521 : 102) ที่พบว่า ในด้านการมี
 ส่วนร่วมทำหน้าที่ส่งเสริมประชาชนในชุมชนให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนชุมชนตามความเห็นของครู และกรรมการโรงเรียนชุมชนพบว่า ร้อยละ 52.36 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในชุมชนไม่เคยทำหน้าที่ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ข้อเสนอแนะของครูในประเด็นนี้ จึงน่าจะได้รับความสนใจจากผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ครูได้เสนอแนะว่า การจัดหาตลาดและกำหนดราคาพืชผลก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาด้านประชาชน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในทางเศรษฐกิจ ที่ผ่านมามักพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในเรื่องตลาดและราคาผลผลิตอยู่เสมอ บางครั้งมีการประท้วง จากเกษตรกรอย่างรุนแรง และมีการทำลายผลผลิตทางการเกษตรอย่างน่าเสียดาย ในฐานะที่ครูอยู่ในสังคมเดียวกันกับเกษตรกร บ่อมจะรู้ข้อมูลการลงทุนของเกษตรกรดีพอสมควร จึงเสนอให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดูแลและช่วยเหลือเกษตรกร ให้สามารถขายผลผลิตได้ในราคายุติธรรม ปัญหาอีกประการหนึ่งของเกษตรกรคือเรื่องเงินทุน ครูเสนอว่าควรหาแหล่งเงินทุนปลอดดอกเบี้ยให้เกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรในพื้นที่ที่ได้รับภัยธรรมชาติ ในประเด็นนี้ ครูอาจมองเห็นว่าเกษตรกรนั้นมีรายได้ไม่มากนัก น่าจะได้รับการช่วยเหลือเงินทุนสักระยะหนึ่งโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย และโดยเฉพาะเกษตรกรที่ได้รับความเสียหายจากवादภัยพายุไต้ฝุ่น "เกย์" ซึ่งมีทุนเหลืออยู่เพียงอย่างเดียวคือที่ดิน ควรจะได้รับความช่วยเหลือให้มีเงินกู้ปลอดดอกเบี้ยจนกว่าพืชหลักจะได้รับผล ประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นด้วยอย่างยิ่ง ที่ควรหาแหล่งเงินทุนจากภาครัฐและเอกชนมาช่วยเหลือเกษตรกร แต่ต้องมีมาตรการควบคุมติดตามผลอย่างเข้มแข็งด้วย

ปัญหาอีกประเด็นหนึ่งที่เกี่ยวกับทุนของเกษตรกร คือเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน ที่ครูเสนอว่า ควรแก้ไขปัญหาเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ประชาชน ทั้งนี้เพราะประชาชนจำนวนหนึ่งของจังหวัดชุมพรยังไม่มีเอกสารในกรรมสิทธิ์ที่ดิน อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ ดังเช่น ปรีชา เศรษฐีธร (2527 : 68) สรุปว่าอาจเกิดจากปัญหาต่าง ๆ คือ

1. ความกดดันจากการเพิ่มของประชากร ทำให้ต้องการที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น
2. การเปลี่ยนแปลงสภาพทางการเกษตรจากการทำเพื่อทำกิน ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอ เป็นการทำการเกษตรเพื่อการค้า
3. ที่ดินเดิมขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงขยายพื้นที่ทำกินเข้าไปในแหล่งป่าเสื่อมโทรมและป่าสงวน

พร้อมกันนี้ ปรีชา เศรษฐีธร (2527 : 69) ได้เสนอว่า เพื่อการแก้ปัญหาดังกล่าว รัฐบาลสมควรทำโครงการพิเศษเพื่อบำบัดการปลดปล่อยหนี้สินของชาวนาชาวไร่ภายใน 1-2 ปี และควรให้การดำเนินการจัดที่ดินแก่ราษฎรของรัฐบาลทุกโครงการ เข้ามาอยู่ในโครงการของงานปฏิรูปที่ดินแห่งชาติ โดยมีหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดเป็นผู้ประสานงาน ในข้อเสนอนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการถือครองที่ดินเป็นดัชนีสำคัญอย่างหนึ่งของการมีรายได้ของครอบครัว ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ย่อมจะมีรายได้มากกว่าครอบครัวที่ต้องเช่าที่ดินเพื่อการเพาะปลูก การถือครองที่ดินยังมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของหมู่บ้านด้วย คือหมู่บ้านใดหากประชาชนครอบครองที่ดินส่วนใหญ่ หมู่บ้านนั้นย่อมมีโอกาสสูงในการพัฒนาปัจจัยขั้นพื้นฐานของหมู่บ้านได้ โดยได้รับการจัดขวงจากชาวบ้านน้อยลง เช่น การบริจาคที่ดินเพื่อทำถนนภายในหมู่บ้าน การเสียสละที่ดินเพื่อการขุดสระเป็นแหล่งน้ำของชาวบ้าน ข้อเสนอดังกล่าว นอกจากจะทำให้ราษฎรส่วนหนึ่งมีขวัญกำลังใจในการทำมาหากินแล้วจะช่วยแก้ปัญหาอื่น ๆ ด้วย เช่น ปัญหากลุ่มผู้มีอิทธิพล ข้อเสนอดังกล่าวจึงน่าจะได้รับการพิจารณาจากผู้เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง

ข้อเสนอในการแก้ปัญหาด้านประชาชนอีกประเด็นหนึ่งคือ ควรจัดการศึกษาออกโรงเรียนให้ครบทุกพื้นที่ ทั้งด้านวิชาอาชีพและวิชาสามัญที่สูงกว่าระดับประถมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูเห็นว่าประชาชนในชุมชนมีระดับความรู้แตกต่างกัน (ตาราง 30) แม้จะเป็นเพียงระดับปานกลาง แต่ก็มิมีผลต่อการ

พัฒนาชุมชน โดยส่วนรวมอยู่ไม่น้อย ครูจึงเห็นว่า การจัดการศึกษาออกโรงเรียน น่าจะเป็นหนทาง ที่จะช่วยแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ มารศรี รัตนกัณฑ์ (2524 : จ-ฉ) ที่เสนอแนะว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของไทย เป็น ปัญหาที่ต้องใช้ประชาชนในชุมชนนั้นเป็นผู้แก้ไขร่วมกับทางราชการ วิธีการแก้ปัญหา ที่ตรงจุด คือ การให้การศึกษาที่ถูกต้องแก่ประชาชน ทั้งการศึกษาในระบบ โรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมุ่งเน้นการแก้ค่านิยมเก่า ๆ ที่ ล้าสมัย และการแก้ปัญหาทั้งทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจนั้น ต้องทำไป พร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับความเห็นของ โสภณ เพ็ชรพวง (2533 : 136) ที่เสนอว่าควรจัดให้มีการฝึกอบรมแก่ประชาชนทั้งความรู้วิชา สามัญและวิชาอาชีพ จึงเป็นไปได้ว่าหาก ได้มีการจัดการศึกษาออกโรงเรียน ดังกล่าว ก็น่าจะทำให้ประชาชนที่ด้อยโอกาสได้พัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งคือ ครูมีความเห็นว่า ควรปรับปรุงองค์กรของรัฐให้ อำนวยความสะดวกในการประสานงานของประชาชนในทุกหน่วยงาน ทั้งนี้อาจ เนื่องมาจากว่า ครูซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชน ได้เคยรับฟังปัญหาการ ไปติดต่อ ราชการกับหน่วยงานของรัฐในระดับอำเภอ เช่น การได้รับบริการล่าช้า ไม่พบ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ความไม่สุภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ หรือต้องรับรู้เรื่อง ระเบียบที่จุกจิกของทางราชการ ล้วนแต่เป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่เคยรู้เรื่องมาก่อน ครูจึงมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารระดับอำเภอและหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ควร ให้ความสนใจกับความรู้สึกของประชาชนให้มากขึ้น และผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การที่จะให้ประชาชนพึง เหวบริการประชาชนที่ที่ว่าการอำเภอเมื่อมีปัญหา นั้น คงจะ ไม่เพียงพอ จึงน่าจะมีการปรับปรุงการบริการของทุกหน่วยงานให้ดีขึ้น และสะดวก ต่อการติดต่อของประชาชนได้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะของครูในการแก้ปัญหาด้านประชาชนที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ ครูเสนอว่า ควรมีการฝึกอบรมให้ประชาชนได้รับการพัฒนาจิตใจ ทั้งนี้ครูอาจมองเห็นว่า การที่ประชาชนได้รับการพัฒนาจิตใจจะเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาด้านประชาชนได้ในหลาย ๆ ประการ เพราะการพัฒนาจิตใจคือ การ มุ่งพัฒนาคุณภาพของประชาชน ให้ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาและคุณธรรม 4 ประการ คือ เป็นผู้มั่งจรรย์ธรรม วัฒนธรรม ใจดีใจใฝ่พัฒนา และใจดีใจใฝ่หาความรู้ (พลศักดิ์ จิตร ไกรศิริ, 2530 : 56) การพัฒนาจิตใจดังกล่าวอาจทำได้หลายวิธีการ เช่น การใช้อุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ซึ่ง สมพล สรรเพชรรัตน์ (2533 : 71-78) ได้ทดลองใช้อุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง พัฒนาชุมชนหมู่บ้านพรุใหญ่ ตำบลคลองพนา อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่ พบว่า หลังจากดำเนินการโครงการพัฒนาหมู่บ้านตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองแล้ว ประชาชนมีความเปลี่ยนแปลงดีขึ้นหลาย ๆ ด้าน เช่น การมีจรรย์ธรรม ได้แก่ การลดอาชญากรรม ละเว้นฆ่าสัตว์ มีความเมตตากรุณา การมีวัฒนธรรม ได้แก่ การแสดงออกถึงความเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การเคารพกันระหว่างบุคคล การมีจิตใจใฝ่พัฒนา ได้แก่ มีการพัฒนาตนเอง การรักษาความสะอาด ความมีระเบียบวินัย ความขยันในการทำมาหากิน มีจิตใจในการพัฒนาส่วนรวม มีใจเที่ยงธรรม รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์แก่สังคม การมีประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน การช่วยเหลือกันภายในครอบครัวและระหว่างครอบครัว อาจกล่าวได้ว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นเพราะประชาชนได้รับการพัฒนาจิตใจ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งที่ข้อเสนอนี้ควรได้รับการพิจารณา ด้วยเหตุที่มนุษย์นั้นเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงยิ่ง หากทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพก็ย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาในส่วนรวมด้วย

การแก้ปัญหาด้านครู ความคิดเห็นของครูในการแก้ปัญหาประการแรกคือ ควรกำหนดบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูให้ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีความเข้าใจว่า บทบาทของครูก็คือการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนในโรงเรียนได้มีความรู้ความสามารถตามระดับชั้นและตำแหน่งงานอื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ส่วนบทบาทในการพัฒนาชุมชนนั้น มิได้ระบุไว้ชัดเจนเหมือนเช่นหลักสูตร ครูจึงอาจมีความเข้าใจเพียงกว้าง ๆ ว่า ครูควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนก็น่าจะเพียงพอแล้ว ข้อเสนอแนะจึงน่าจะ เป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบระดับนโยบาย ควรกำหนดขอบเขตของบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูให้เป็นแนวทางทั้งปริมาณและคุณภาพให้ชัดเจนด้วย

ข้อเสนอประการต่อมาคือ ควรอบรมครูให้เข้าใจบทบาทในการพัฒนาชุมชนให้ถูกต้องและต่อเนื่อง ทั้งนี้ครูอาจมีความเห็นว่า เมื่อครูมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในด้านพัฒนาชุมชนไม่มากเท่าที่ควร การบริการในด้านต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในแต่ละด้าน จึงกระทำได้ไม่เต็มที่ การให้การอบรมความรู้ในการพัฒนาชุมชนให้แก่ครูจึงเป็นเรื่องจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ (2532 : 113) ที่ได้ศึกษาบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาในเขตชนบทยากจน พบข้อเสนอของครูว่า ควรมีการสัมมนาอบรมครูให้บ่อยครั้งและกระทำอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุ่มณฑา เข้มเจริญ (2526 : 139) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียน มพช. กับครูในโรงเรียนท้องถิ่นใกล้เคียง พบว่า อุปสรรคที่สำคัญที่สุดของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้สัมฤทธิ์ผลมีสาเหตุจาก ครูขาดความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความเข้าใจและความศรัทธาในการทำงานพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง ครูบางคนมองไม่เห็นบทบาทและความสำคัญของตนเองในการเข้าร่วมงานพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ ธวัช ทันโตภาส (2521 : 112) ได้ให้ความเห็นว่า ปัญหา

และอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามนโยบายของโรงเรียนชุมชนนั้น เนื่องจากผู้
 ดำเนินการส่วนใหญ่ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตัวเองที่รับผิดชอบ และในการจัด
 อบรมนั้น บุญเหลือ บุปผามาลา (2531 : 137) ซึ่งได้ศึกษาปัญหาและความต้อง
 การของครูเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเขตชนบท
 (กศ.พช.) ในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ครูมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ 5
 กระทรวงหลัก ร่วมกันจัดอบรมและสัมมนาผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนมีความรู้
 ความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนได้ ทั้งนี้เพราะว่าการพัฒนาชุมชนจะ
 ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะกระทรวง
 หลักที่มีหน้าที่ในการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การให้การอบรม
 สัมมนาแก่ครูเป็นเรื่องจำเป็น เพราะครูเป็นผู้ปฏิบัติในพื้นที่ นอกจากนี้ ครูมีข้อ
 เสนอว่า ควรมีการอบรมความรู้พิเศษด้านวิชาชีพให้แก่ครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ
 ครูมีความเห็นว่า ผู้ที่เข้ารับการอบรมจะ ได้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจน
 เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งเกิดความศรัทธาในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน
 อย่างจริงจัง การจัดการอบรมควรจัดเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ด้วยการจัดเป็น
 ครั้งคราวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูที่ผ่านการอบรมได้ถ่ายทอดหลักการและความรู้
 ต่าง ๆ ที่ได้รับไปสู่เพื่อนร่วมงานในโรงเรียนและสู่ประชาชนในชุมชน

ส่วนการพัฒนาความรู้ความสามารถของครู เพื่อให้มีประสบการณ์ยิ่ง
 ขึ้น ครูได้เสนอว่า ควรส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของครูด้วย
 ซึ่งสอดคล้องกับ บุญเหลือ บุปผามาลา (2531 : 140) ที่พบว่า ครูต้องการไป
 ศึกษาดูงานโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. ที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนดีเด่น
 เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีและนำมาปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้
 บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการศึกษาดูงานนั้นนอกจากครู
 จะ ได้ประสบการณ์ตรงแล้ว ครูยังมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันด้วย
 นอกจากนี้ครูยังมีความคิดเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ของครูเป็นเรื่องจำเป็นซึ่งผู้

บริหารทุกระดับควรสนับสนุนให้ครูมีโอกาสศึกษาต่อ และครูเห็นว่าที่ผ่านมามีระดับ
 ประถมศึกษา ยังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรเพราะ โรงเรียนขาดอัตรากำลังครู
 และปัญหาอื่น ๆ ดังเช่นผลงานวิจัยของ มนตรี เทพสิทธิ์ (2524 : 52) ซึ่ง
 ได้ศึกษาขอบเขตการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานบุคคลของครู
 ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานของครูใหญ่ในด้านการให้ความ
 ช่วยเหลือและส่งเสริมครูไปอบรมหรือศึกษาต่อ การให้ความช่วยเหลือและส่งเสริม
 ครูที่ต้องการพัฒนาตนเองทั้งก่อนและหลังการอบรม การจัดไปดูงานหรือเชิญวิทยากร
 มาให้ความรู้แก่ครู มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ครูต้องเป็นผู้ขวนขวายเองก่อนแล้วครู
 ใหญ่จึงจะให้การส่งเสริม ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า นอกจากผู้บริหารระดับโรงเรียน
 แล้ว ผู้บริหารระดับสูงควรจัดสัมมนาผู้บริหารระดับโรงเรียน ให้มีความกระตือรือ
 ร้นในการนำความรู้และหลักการใหม่ ๆ ไปพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน โดยเฉพาะ
 ด้านการส่งบุคลากร ไปศึกษาต่อ อบรมหรือดูงาน หรือจัดบุคลากรไปปฏิบัติหน้าที่แทน
 ในโรงเรียนเมื่อมีครู ไปศึกษาต่อ ไปอบรมหรือดูงานระยะยาว เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ
 ของครูยิ่งขึ้น

การแก้ปัญหาด้านครูอีกประการหนึ่งครูเสนอว่า ผู้บริหารโรงเรียน
 ควรจัดประชุมสัมมนาระหว่างครูกับผู้นำชุมชนให้มีความเข้าใจตรงกันในการดำเนิน
 งานพัฒนาชุมชนทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าครูประสบปัญหาความซ้ำซ้อนของงาน ปัญหา
 การประสานงานกับผู้นำชุมชน ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ กระทรวง
 อื่น ๆ และผู้นำที่มีอยู่ในชุมชนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทิรัญ เจือจันทร์
 (2529 : 79) ที่ได้ศึกษาปัญหาการประสานงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถม-
 ศึกษา ตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน พบว่า
 ผู้บริหารโรงเรียน มีปัญหาในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่จากกระทรวง เกษตร
 และสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นปัญหาในลักษณะ
 การประสานงานเพื่อดำเนินโครงการต่าง ๆ ผู้วิจัยมีความเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง

ว่า การประชุมสัมมนาระหว่างครูกับผู้นำชุมชนจะเป็นการสร้างความเข้าใจระบบงานและการปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น และในส่วนตัวครูเองมีข้อเสนอว่า ครูควรศึกษาข้อมูลทุกด้านของชุมชน มีความตั้งใจที่จะช่วยแก้ปัญหาของชุมชนด้วยความจริงใจและเสียสละ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมองเห็นความสำคัญของข้อมูลที่จะใช้เป็นหลักในการพัฒนาชุมชน และผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเมื่อครูรู้สภาพปัญหาจากข้อมูลแล้วก็ควรมีความตั้งใจที่จะช่วยแก้ปัญหาของชุมชนด้วย เพราะคนในชุมชนจะมองว่าครูนั้นเป็นผู้มีความสามารถเชื่อถือได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ หาญณรงค์ชัย (2530 : 108) ที่ได้ศึกษาลักษณะของครูที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบท พบว่า คณะกรรมการสภาตำบลมีความคิดเห็นว่าครูเป็นผู้มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ มีไหวพริบปฏิภาณดี และจากรายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2518 : 172) ได้กล่าวว่า ครูต้องอุทิศตนเป็นที่ปรึกษาหรือช่วยเหลือแก้ปัญหาของท้องถิ่นเพื่อสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างชุมชนในท้องถิ่นซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า หากครูไม่รู้ข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชนก็ยากที่จะทำงานให้เกิดการพัฒนาในชุมชนได้

ข้อเสนอประการต่อไปคือ ครูเสนอว่า ครูควรพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ให้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญเหลือ บุปผามาลา (2531 : 138) ที่ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของครู เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ กศ.พช. พบว่า ครูมีความต้องการในการปรับปรุงโรงเรียนอยู่ระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า ในการปรับปรุงบริเวณและสถานที่ของโรงเรียน จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท เพื่อให้โรงเรียน เป็นแหล่งให้การศึกษแก่ชุมชนอย่างแท้จริง แต่ทั้งนี้ควรเป็นความร่วมมือจากชุมชนด้วย เพราะบุคลากรในโรงเรียนมีจำกัด แรงงานจากนักเรียนก็ช่วยได้ไม่มากนัก และอาจเป็นเพราะว่าครูไม่อาจออกไปให้การแนะนำความรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับชุมชนได้ เพราะต้องทำ

การสอนอยู่ในโรงเรียน การเสนอให้ครูจัดโรงเรียนให้เป็นตัวอย่างจึงน่าจะเป็น การให้ความรู้กับชุมชนได้ในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ครูเสนอว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมงานด้านความสัมพันธ์ ชุมชน และจัดเวลาให้ครูได้ออกไปพบปะประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิชา ชาติสุทธิ (2534 : 80) ซึ่งเสนอความเห็นที่ โรงเรียนควร ส่งเสริมให้บุคลากรของโรงเรียนไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้มากขึ้นกว่า เดิมที่เคยปฏิบัติอยู่เป็นครั้งคราว โดยเฉพาะครูที่ไม่ได้พักอยู่ในหมู่บ้านของ โรงเรียนจะต้องหาวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดให้ครูได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ อันดีกับประชาชน ผู้ปกครอง นักเรียน อาจดำเนินการได้โดยการจัดกิจกรรมพบ-ปะและเยี่ยมผู้ปกครองนักเรียนทุกครัวเรือนในแต่ละภาคเรียน งานกิจกรรมวัน สำคัญต่าง ๆ ครูทุกคนควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นด้วย จะเห็น ได้ว่า ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนนั้นมีความสำคัญมาก และผลงานวิจัย ของ สมศักดิ์ หาญรงค์ชัย (2533 : 107) ได้สนับสนุนว่า ลักษณะของครูที่ เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนนั้น ครูต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลในชุมชน โดยเฉพาะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางศาสนา ข้าราชการอื่น ๆ ตลอดจนชาวบ้านในชุมชน ด้วย เพราะการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้ครูสามารถปรับตัว ได้เป็นอย่างดีและ ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือในการทำงานอย่างเต็มที่ ทำให้งานสำเร็จตามความ ประสงค์ได้ สำหรับครูผู้สอนที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียนก็ควรเสียดสละเวลาในวัน หยุด ออกไปเยี่ยมเยือนชุมชนและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในโอกาสต่าง ๆ (หวน พิณรุทธิ์, 2529 : 126-129) ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นโยบายด้าน ความสัมพันธ์ชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ครูมีบทบาทใน การพัฒนาชุมชนได้เพียงใด

เกี่ยวกับอัตรากำลังของครูนั้นครูเสนอว่า ควรเพิ่มจำนวนครู ให้กับโรงเรียนที่ขาดแคลน ข้อเสนอในประเด็นนี้ แม้ว่าจะไม่ใช่ความขาดแคลน

ที่เกิดขึ้นในทุกโรงเรียนก็ตาม แต่สำหรับโรงเรียนที่ประสบปัญหาแล้วนับว่าเป็นเรื่องที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของครูมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โสภณ เพ็ชรพวง (2533 : 136) ซึ่งได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน พบข้อเสนอว่า ควรจัดอัตราค่าจ้างครูให้เพียงพอตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนทุกด้านเป็นไปด้วยดี ทั้งนี้เพราะครูที่อยู่ในโรงเรียนนั้น นอกจากจะทำหน้าที่สอนแล้วยังต้องทำงานอื่น ๆ อีกมากมาย หากพบกับปัญหาครูไม่ครบชั้นก็ต้องทำงานเพิ่มขึ้นจนอาจไม่มีเวลาให้บริการชุมชนได้เลย ในเรื่องความประพฤติกของครูก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งซึ่งครูเสนอว่า ผู้บังคับบัญชาควรพิจารณาลงโทษหรือดักเตือนครูที่ประพฤติไม่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีครูบางคนมีความประพฤติบกพร่องในฐานะเป็นปุชนียบบุคคล ข้อเสนอผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรได้รับความสนใจจากผู้บังคับบัญชาทุกระดับเป็นอย่างยิ่ง

ข้อเสนออีกประการหนึ่งคือครูเสนอว่า ผู้มีหน้าที่ในเทศการเรียนการสอนต้องมีบทบาทให้มากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูต้องการมีที่ปรึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ จารุวรรณวัฒน์กุล (2526 : 111) และธวัช ทันโตภาส (2521 : 85-88) ที่ได้สรุปว่า ปัญหาการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครู คือ การขาดการติดตามและประเมินผลงานที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ เพราะการปฏิบัติงานทุกอย่างจะต้องมีกระบวนการนิเทศและติดตามผลเป็นส่วนประกอบสำคัญ

นอกจากนี้ครูเสนอว่า ครูที่ทำหน้าที่ในคณะกรรมการสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชุมชนระดับตำบล (คปต.) นั้น ควรได้รับการสนับสนุนให้ทำงานได้เต็มความสามารถและมีสวัสดิการมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูมองเห็นว่า ครูที่ทำหน้าที่ใน คปต. นั้น ยังปฏิบัติงานได้ไม่เต็มความสามารถและไม่มี

สวัสดิการเท่าที่ควร ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ สกล กาฬสุวรรณ (2534 : 116-121) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูในคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบลในจังหวัดหัตลุง พบว่า ครูที่ทำหน้าที่ใน คปต. ต้องรับผิดชอบงานสอนและงานอื่น ๆ ในโรงเรียน และยังขาดเอกสาร ความรู้ คู่่มือและวัสดุอุปกรณ์อีกมาก แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายให้โรงเรียน อำนวยความสะดวกโดยให้ครู คปต. มีจำนวนชั่วโมงสอนน้อยลงแล้วก็ตาม แต่สภาพความเป็นจริง โรงเรียนประถมศึกษามักจะขาดกำลังครู และการออกปฏิบัติงานในชุมชนจะต้องขออนุญาตจากผู้บังคับบัญชาทุกครั้ง ซึ่งทำให้ไม่คล่องตัวในการทำงาน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพน ทิมอ่ำ (2528 : 92-95) ซึ่งได้ศึกษาปัญหาและบทบาทของครูประถมศึกษา ในฐานะเลขานุการสภาตำบลเกี่ยวกับโครงการการสร้างงานในชนบท พบว่า เลขาสภาตำบลคือครูประถมศึกษา ขาดความรู้เรื่องช่าง ขาดคู่มือและเอกสารต่าง ๆ ในการจัดเตรียมแผนงาน การร่วมปฏิบัติงานที่ขาดวัสดุครุภัณฑ์ ขาดยานพาหนะ ในการติดต่อประสานงาน ประกอบกับค่ายานพาหนะในการทำงานมีไม่เพียงพอและได้รับจัดสรรเงินโดยวิธีเหมาจ่าย จึงทำให้ปฏิบัติงานได้ไม่คล่องตัว เป็นผลกระทบถึงการประชาสัมพันธ์งานกับชุมชน และการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า น่าจะมีการทบทวนแก้ไขระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำงานและสวัสดิการของครูที่ทำหน้าที่ใน คปต. ให้เอื้อต่อการทำงานให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อประสิทธิภาพของงานและขวัญกำลังใจของครู

ข้อเสนอเกี่ยวกับขวัญกำลังใจของครูในการพัฒนาชุมชนอีกประการหนึ่ง คือ ครูเสนอว่า ควรให้มีสวัสดิการหรือสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูผู้มีส่วนงานด้านพัฒนาชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูมองเห็นว่า การเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนนั้นมีความจำเป็นต้องใช้เวลาออกราชการ บางครั้งครูต้องใช้เวลาดังกล่าวไปประกอบอาชีพอื่น ๆ เพื่อเสริมรายได้ และการออกไปในชุมชนจะต้องเสีย

ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทำให้ครูไม่พร้อมที่จะออกไปทำงานในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ
 จารุวรรณ วัฒนกุล (2526 : 111) ซึ่งได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับตัวครูที่ออกไปพัฒนา
 ชุมชน คือ เศรษฐกิจของครูไม่ดี สวัสดิการไม่ดี ทำให้ขาดขวัญและกำลังใจ ครูจึง
 มีความคิดเห็นว่า ควรมีเงินสวัสดิการตอบแทนบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับ ปรัชชา
 แก้วภิรมย์ (2534 : 74) ที่ศึกษาสภาพปัญหาของ โรงเรียนกับ โครงการการศึกษา
 เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) กล่าวเสนอแนะว่าการส่งเสริมให้ครูมี
 กิจกรรมร่วมกับชุมชนอาจใช้วิธีจูงใจเป็นประเภทเงินพิเศษประเภทเบี้ยเลี้ยงหรือ
 เป็นค่าทำงานนอกเวลา และผู้วิจัยเองมีความคิดเห็นว่าการพิจารณาความดี
 ความชอบประจำปี น่าจะเอาผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของครูมาประกอบด้วย

สำหรับข้อเสนอประการสุดท้ายในการแก้ปัญหาด้านครู คือ ครู
 เสนอว่า ควรปรับปรุงสวัสดิการและรายได้ของครูให้เหมาะกับสภาพเศรษฐกิจใน
 ปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูมองเห็นว่ารายได้จากเงินเดือนนั้น นอกจาก
 จะใช้จ่ายเพื่อส่วนตัวและครอบครัวแล้ว ส่วนหนึ่งยังต้องใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลืองาน
 ต่าง ๆ ด้วย ซึ่งมีทั้งงานตามประเพณีในท้องถิ่นและงานเพื่อการพัฒนา เป็นที่
 แน่แน่นอนว่าในชุมชนชนบทนั้นหากชาวบ้านหรือวัดมีงานอะไร ครูก็จะได้รับเชิญไป
 ร่วมกิจกรรมด้วยทุกครั้ง ครูบางคนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงเรียน
 วันละจำนวนมากเมื่อเทียบกับเงินเดือนที่ได้รับ และบางคนก็สอนอยู่ในถิ่นทุรกันดาร
 ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก ครูจึงควรได้รับการช่วย
 เหลือในด้านต่าง ๆ ให้มากกว่านี้

การแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พบข้อเสนอแนะจากครูว่า ควรจัด
 ทำแหล่งน้ำสะอาดในระดับหมู่บ้านและจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เพราะว่ามีน้ำ
 เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต ตามสภาพความเป็นจริงแล้วในชนบทจะขาดแหล่ง
 น้ำสะอาดโดยเฉพาะน้ำสำหรับดื่ม ซึ่งมักจะเป็นน้ำจากบ่อดินที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ส่วน
 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรก็เริ่มขาดแคลนเพราะความเปลี่ยนแปลงที่ลดลงของป่าไม้

เป็นผลทำให้เกษตรกรเพาะปลูกนอกฤดูกาลไม่ได้ เกิดปัญหาว่างงานและขาดแคลน
 ครูจึงมองเห็นว่า ควรจะมีแหล่งน้ำซึ่งอาจเป็นบ่อน้ำบาดาลหรืออ่างเก็บน้ำเพื่อช่วย
 เหลือประชาชนในเรื่องนี้ ซึ่งในการดำเนินงานควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่อง
 แรงงาน หรือวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น และรัฐช่วยในเรื่องค่าวัสดุอื่น ๆ นอกจากนี้ครู
 เสนอแนะว่า ควรขยายเขตการไฟฟ้าเข้าสู่ทุกหมู่บ้าน ทั้งนี้เพราะครูเห็นว่าการมี
 ไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้านเป็นสิ่งจำเป็น และในส่วนของโรงเรียนเองก็มีความจำเป็นที่
 ต้องมีไฟฟ้าใช้ เช่น การใช้เครื่องขยายเสียงที่หอกระจายข่าวของโรงเรียน
 การใช้เทปหรือวิทยุเป็นสื่อการสอน การใช้เครื่องไม้อัดเพื่อจัดทำอาหาร
 เสริมให้นักเรียนเป็นต้น หากไม่มีไฟฟ้าใช้ครูจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าแบตเตอรี่
 เพิ่มขึ้นอีก และไม่สะดวกในการใช้ สำหรับประชาชนนั้นก็จะได้ความสะดวกตาม
 ฐานะ มีโอกาสได้รับฟังข่าวสารและความบันเทิงจากวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งผู้วิจัย
 มีความคิดเห็นว่าปัจจุบันประชาชนสนใจข่าวสารต่าง ๆ มากขึ้น เพราะได้ชม
 รายการข่าวจากโทรทัศน์ สำหรับความบันเทิงที่ได้รับก็นับว่าเป็นความบันเทิงราคา
 ถูกเมื่อเทียบกับค่านิยมด้านความบันเทิงสำหรับคนในเมือง ซึ่งนับได้ว่าไฟฟ้าเป็น
 สิ่งจำเป็นที่ควรให้บริการแก่คนในชนบท ส่วนวิธีการดำเนินงานก็อาจให้ประชาชน
 ให้ความร่วมมือในเรื่องแรงงานบางส่วนรัฐเป็นผู้สนับสนุนในเรื่องวัสดุและทรัพยากร
 บุคคลด้านเทคนิค

ข้อเสนอแนะของครูอีกประการหนึ่งคือ ควรปรับปรุงสภาพเส้นทาง
 คมนาคมให้ใช้ได้ในทุกฤดูกาล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมองเห็นว่า การคมนาคมใน
 ชนบทนั้นไม่สะดวกเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์
 (2532 : 110) ที่ได้ศึกษาบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษา
 ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาในเขตชนบทยากจน พบว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
 ที่ครูประสบในการพัฒนาชุมชนคือ ปัญหาเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก และสอดคล้อง
 กับงานวิจัยของ จารุวรรณ วรรณกุล (2526 : 107) ซึ่งสรุปปัญหาด้าน

สิ่งแวดล้อมที่สำคัญประการหนึ่งว่า โรงเรียนบางแห่งอยู่ห่างไกลชุมชนเมือง ถนนที่ใช้ติดต่อกับอำเภอเป็นถนนลูกรัง ไม่สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ได้ในฤดูฝน และในฤดูแล้งจะเต็มไปด้วยฝุ่นละอองที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้สัญจรและประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมถนน จากงานวิจัยดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ความไม่สะดวกของเส้นทางคมนาคมเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาชุมชน จึงสมควรได้รับการปรับปรุง ซึ่งอาจทำได้โดยการนำเข้าไปในแผนงานพัฒนาของตำบล หรือผู้นำชุมชนประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน เพื่อขอสนับสนุนวัสดุ และเครื่องจักร ส่วนแรงงานอาจใช้คนในชุมชนร่วมกันพัฒนา

นอกจากนี้ครูเสนอว่า ควรให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาสิ่งแวดล้อมและจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบัน ทรัพยากรธรรมชาติส่วนหนึ่งของจังหวัดชุมพร เช่น ป่าไม้ธรรมชาติทั้งป่าบกและป่าชายเลน ที่ดินเพื่อการเกษตรถูกทำลายไปมาก ครูจึงมีความเห็นว่า จำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนมีความเข้าใจในประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหากถูกทำลายมากขึ้นจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สภาพอากาศ ปริมาณน้ำฝน และปริมาณอาหารตามธรรมชาติอย่างแน่นอน พร้อมกันนี้ก็ควรจัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมด้วย การดำเนินการดังกล่าว ผู้นำชุมชนและผู้มีความรู้ ต้องร่วมกันรณรงค์อย่างจริงจัง เพื่อให้ประชาชนมีความตระหนักและเป็นผู้ดำเนินการร่วมกันเป็นเจ้าของโครงการและกิจกรรมการอนุรักษ์ให้จงได้

พร้อมกันนี้ครูเสนอว่า ควรมีมาตรการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และนำมาใช้อย่างจริงจัง ทั้งนี้ ครูอาจมีความเห็นว่าการรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์เพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ จึงควรมีมาตรการหรือกฎหมายคุ้มครองทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้วย และผู้มีอำนาจควรนำมาใช้อย่างจริงจัง ข้อเสนอแนะผู้วิจัยมีความเห็นว่า การกำหนดมาตรการการอนุรักษ์ทรัพยากร

และสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นนั้น ประชาชนในท้องถิ่นน่าจะมีบทบาทในการร่วมกำหนดมาตรการด้วย ซึ่งจะมีผลทำให้คนในท้องถิ่น รับผิดชอบต่อและยอมรับเงื่อนไข พร้อมกับมีความคิดที่จะ ไม่ทำลายในมาตรการที่ตนเองร่วมกำหนดขึ้น

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอีกประการหนึ่ง คือ ครูเสนอว่า ควรร่วมกับชุมชนปรับปรุงอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้สามารถบริการชุมชนได้ และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนใช้สถานที่ในโรงเรียนทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ทั้งนี้ครูอาจเห็นว่า โรงเรียนนั้นเป็นสมบัติของส่วนรวม มีอาคารและอุปกรณ์ต่าง ๆ พอสมควรที่จะ ให้ประชาชนยืมใช้ได้ และที่ตั้งของโรงเรียนก็มักจะอยู่ใกล้ย่านชุมชน สมควรที่จะ ให้ประชาชนมาใช้สถานที่ของโรงเรียนเพื่อทำกิจกรรมของส่วนรวม ซึ่งนอกจากประชาชนจะ ได้รับความสะดวกแล้ว จะทำให้ประชาชนมีความใกล้ชิดกับโรงเรียนมากขึ้น ครูจึงเห็นว่าในส่วนที่โรงเรียนยังไม่พร้อม โรงเรียนน่าจะร่วมกับประชาชนปรับปรุงให้ดีและเหมาะสมเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนให้มากขึ้น นอกจากนี้ครูเสนอว่า ควรจัดสร้างโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งครูอาจเห็นว่า หากโรงเรียนมีโครงการที่เป็นประโยชน์กับชีวิตประจำวันของประชาชน จะทำให้ประชาชนมาขอคำแนะนำจากครูได้มากขึ้น โดยเฉพาะ โครงการเกี่ยวกับอาชีพ และ โครงการดังกล่าวควรได้รับการสนับสนุนทั้งความรู้และ เงินทุน เพื่อให้ครูสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ให้ประชาชนมีความมั่นใจได้ และครูมีข้อเสนอว่าควรปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการและทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า แม้ว่าหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพจะให้โอกาสในการเลือกกิจกรรมการสอน แต่ในการปฏิบัติจริง โรงเรียนไม่อาจแยกตัวจัดการเรียนการสอนอย่างอิสระได้ เนื่องจากการประเมินคุณภาพนักเรียนปลายปี โดยเฉพาะ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะต้องใช้ เครื่องมือประเมินคุณภาพฉบับเดียวกันในระดับจังหวัด โรงเรียนทุก โรงเรียนจะต้อง ได้รับการประเมินจากกิจกรรมเดียวกันทั้งจังหวัด ซึ่งน่าจะ

ไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเท่าที่ควร ครูจึงเห็นว่าในประเด็นนี้ควร จะได้รับการปรับปรุงด้วย

การแก้ปัญหาด้านงบประมาณ จากผลการวิจัย พบข้อเสนอแนะว่า ควรสำรวจความต้องการของประชาชนก่อนจัดสรรงบประมาณให้ ทั้งนี้ครูอาจมองเห็นว่าความต้องการของประชาชนนั้นน่าจะมาจากการมีปัญหาของชุมชน งบประมาณที่จัดสรรให้เพื่อการแก้ปัญหาจึงควรตรงกับความต้องการของประชาชน และผู้บริหารในหน่วยงานระดับสูงควรจะต้องคำนึงถึงว่า การแก้ปัญหาในชุมชน ควรเป็นความเห็นและการกระทำของคนในชุมชนเองซึ่งเป็นผู้รู้ปัญหาดีที่สุด หากการจัดสรรงบประมาณให้ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน ก็จะไม่ได้รับความสนใจหรือไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร นอกจากนี้ครูเสนอว่า การจัดสรรงบประมาณต้องเหมาะสมกับโครงการและฤดูกาล ครูอาจจะมองความเหมาะสมทั้งในด้านปริมาณของงบประมาณและช่วงเวลาที่สามารถนำงบประมาณมาใช้ได้จริง ซึ่งต้องสอดคล้องเหมาะสมกันจึงจะทำให้ประสบความสำเร็จได้ และผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรให้ครูผู้ดำเนินโครงการในโรงเรียน สำรวจความต้องการ ความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน ให้ครูเป็นผู้กำหนดงบประมาณในการทำงานเองและให้โรงเรียนได้รับงบประมาณไปสักระยะหนึ่ง เมื่อโรงเรียนมีเงินหมุนเวียนเพียงพอหรือสามารถดำเนินกิจกรรมไปได้จึงค่อยลดความช่วยเหลือ และการดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณควรลดขั้นตอนให้มีความสะดวกรวดเร็วขึ้น โดยการประสานงานกันอย่างจริงจังจากผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ สำหรับโรงเรียนเองก็ควรวางแผนการทำงานให้รัดกุม โดยจัดทำโครงการที่มีผลตอบแทนแก่โรงเรียนและมีผลประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด อันจะเป็นผลให้โครงการคงอยู่ได้ต่อไป นอกจากนี้โรงเรียนควรแสวงหาทุนจากองค์กรเอกชนเพื่อสนับสนุนอีกทางหนึ่งด้วย และครูเสนอว่าควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาอาชีพให้เป็นพิเศษในพื้นที่จำเป็นต้องพัฒนาเร่งด่วน เช่น พื้นที่ที่ได้รับผลจากภัยธรรมชาติ โดยที่ครูอาจมองเห็นปัญหา

ว่า ในพื้นที่ที่ประสบภัยธรรมชาตินั้น ความสูญเสียได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และป้องกันได้ยาก ผู้ประสบภัยจะเสียขวัญกำลังใจมาก ประชาชนจึงควรได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ นอกจากนี้ ควรมุ่งงบประมาณพัฒนาทักษะและความรู้ของประชาชนกลุ่มแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมและกลุ่มอาชีพการประมง

ในประเด็นนี้ ครูอาจมองเห็นว่า ผู้ที่เข้าสู่แหล่งงานดังกล่าวส่วนใหญ่แล้วจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และเข้าทำงานในกลุ่มผู้ใช้แรงงานโดยมิได้ผ่านการเตรียมความรู้ความเข้าใจในงานที่ทำมาก่อน แต่เป็นการทำงานไปพร้อมกับการเรียนรู้ จึงมีแรงงานจำนวนหนึ่งไม่ประสบความสำเร็จในงานที่ทำ ต้องเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนนายจ้างบ่อย ๆ บางครั้งถูกนายจ้างเอาเปรียบหรือตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ของนายจ้าง ผู้ใช้แรงงานจึงควรได้มีโอกาสเตรียมความพร้อมและพัฒนาตัวเองก่อนเข้าทำงาน ซึ่งนอกจากจะมีโอกาสเป็นแรงงานที่มีคุณภาพแล้วยังเป็นโอกาสสร้างความมั่นคงในอาชีพได้ด้วย ซึ่งครูเห็นว่าน่าจะมีหน่วยงานใดรับผิดชอบโดยมีงบประมาณสนับสนุนด้วย พร้อมกันนี้ครูเสนอว่าควรรหาแหล่งเงินทุนจากองค์กรเอกชนเพื่อพัฒนาอาชีพในชุมชน ข้อเสนออื่นครูอาจมองเห็นว่า การได้มาซึ่งงบประมาณในการทำโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ นั้นเป็นเรื่องทำได้ไม่ถ่วงนัก โดยเฉพาะเงินจากงบประมาณแผ่นดินน่าจะไ้งบประมาณมา บางทีก็เข้าใจเกินกว่าความจำเป็นในการแก้ปัญหา ประกอบกับอาชีพในชุมชนบางอย่างนั้นเป็นสิ่งที่สนับสนุนธุรกิจภาคเอกชน หากว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพในชุมชนได้พยายามศึกษาและประสานงานกับภาคเอกชนอย่างเหมาะสม ก็น่าจะได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี

ข้อเสนอประการสุดท้ายในการแก้ปัญหาด้านงบประมาณคือ ครูเสนอว่า โรงเรียนและชุมชน ควรวางแผนการของงบประมาณเพื่อพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะครูเห็นว่า โครงการบางอย่าง โรงเรียนและชุมชนสามารถใช้ร่วมกันได้ การของงบประมาณจึงน่าจะ ได้มีการปรึกษาหารือกันระหว่างคณะกรรมการ

พัฒนาหมู่บ้าน (กทม.) และครูในโรงเรียนประถมศึกษาด้วย ซึ่งนอกจากจะได้ประโยชน์จากโครงการร่วมกันแล้วยังสามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการอื่น ๆ ได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

จากผลการวิจัยบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร สรุปได้ว่า การดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ถ้าหากครูได้รับทราบบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างเข้าใจชัดเจน ได้รับทราบแนวทางการปฏิบัติ มีขวัญกำลังใจที่ดี ตลอดจนได้รับความร่วมมือในการช่วยกันแก้ปัญหาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพอสมควรแล้ว ผู้วิจัยมีความมั่นใจว่าการใช้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นฐานในการพัฒนาชนบท ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการนั้น จะสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี และมีผลให้ชุมชนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร ผู้วิจัยขอเสนอแนะ 2 ลักษณะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะ เพื่อการนำผลการวิจัย ไปใช้

1. ผู้ทำหน้าที่นี้เทศการศึกษาระดับประถมศึกษา ควรดำเนินการนี้เทศ โดยให้การสนับสนุนโรงเรียนประถมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทในการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้นซึ่งอาจใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น

1.1 สนับสนุนให้โรงเรียนทำการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ และ เป้าหมายของการดำเนินงานในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนทุกปีการศึกษา

1.2 สนับสนุนให้โรงเรียนจัดการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและผู้นำท้องถิ่นเพื่อวางแผนการพัฒนาชุมชน และพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ให้สามารถบรรลุผลตามความต้องการของชุมชนและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

1.3 สนับสนุนให้โรงเรียนจัดให้มีการประชาสัมพันธ์หรือจัดประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีและเผยแพร่ผลงานดีเด่นประจำปีระหว่างครู ผู้นำท้องถิ่นและชุมชน

1.4 สนับสนุนให้โรงเรียนเป็นแหล่งผู้นำทางวิชาการของชุมชน โดยใช้ครูเป็น "แกนนำ" และนักเรียนเป็น "สื่อ" เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของนักเรียนและชุมชน

1.5 สนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้นำท้องถิ่น ร่วมวางแผนการใช้งบประมาณร่วมกัน โดยเฉพาะการใช้งบประมาณในรูปของระบบเงินทุนหมุนเวียน เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อนักเรียนและชุมชนอย่างสูงสุด

2. กระทรวงศึกษาธิการควรประสานงานระดับนโยบายกับกระทรวงอื่น ๆ ที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานและติดตามผลอย่างสอดคล้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน

3. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรกำหนดขอบข่ายภาระหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนของครูให้ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบังคับบัญชาของครูยอมรับและให้ความสำคัญต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูตามแนวนโยบายที่ต้องการ อันจะเป็นผลให้ครูมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

4. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรทบทวนนโยบายและวิธีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนให้แก่

โรงเรียน เช่น จัดงบประมาณให้โรงเรียนในโครงการ กศ.พช. อย่างต่อเนื่อง จัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ที่มีคุณภาพให้นักเรียนฝึกวิชาชีพในโรงเรียน ตลอดจนการจัดสรรเงินสวัสดิการ ในการปฏิบัติงานในชุมชนของครูและการนำผลงานด้านพัฒนาชุมชนไปพิจารณาความดีความชอบประจำปีด้วย

5. สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูควรจัดให้มีการอบรมครูให้เข้าใจบทบาทในการพัฒนาชุมชน และหาวิธีการจัดการสอนหรืออบรมเพื่อปลูกฝังลักษณะของครูที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบท

6. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรให้ความสนใจในการพัฒนาคุณภาพของครู โดยพยายามสร้างโอกาสให้ครูได้รับการฝึกอบรมและ ได้ศึกษาต่อ

7. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอควรปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามผล ให้สามารถปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้ครูมีความกระตือรือร้นและมั่นใจในการปฏิบัติงาน

8. ผู้บริหารระดับโรงเรียน ควรเตรียมบุคลากรให้มีความเข้าใจในบทบาทการพัฒนาชุมชน โดยการประชุมชี้แจงบุคลากรทุกคนก่อนดำเนินโครงการหรือมอบหมายงานให้รับผิดชอบ

9. จากผลการวิจัยจะ เห็นได้ว่าบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูในแต่ละด้านอยู่ในระดับพอใช้และปานกลาง อันเป็นผลส่วนหนึ่งมาจากสภาพปัญหาหลาย ๆ ประการ ขณะเดียวกันครูก็ต้องยอมรับว่าปัญหาส่วนหนึ่งมาจากตัวครูเอง ผู้วิจัยจึงขอเสนอว่าครูในโรงเรียนประถมศึกษา ควรพยายามพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ ทนต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ โดยเฉพาะการแสดงหาความรู้ที่สามารถนำไปใช้เพื่อตนเองและพัฒนาชุมชน เช่น ความรู้ในด้านวิชาการเกษตร การตลาด การสาธารณสุข การเมืองการปกครอง พร้อมกับพยายามทำความเข้าใจ

เข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และควรประพฤติตนให้เหมาะสมกับ
ความเป็นครู

ข้อเสนอแนะเพื่อการทําวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาคณะลักษณะของครูโรงเรียนประถมศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณลักษณะของครู
2. ควรศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน ในด้านการเรียนการสอน การให้การศึกษาแก่ประชาชน และการบริการชุมชน
3. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้ครูและประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
4. ควรศึกษาความคิดเห็นของชุมชน ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น
5. ควรวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบทในโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ เช่น รูปแบบการจัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนหรือรูปแบบการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นต้น